

Sammanställning av workshops

Grönstruktur på Gotland

2019-11-19

Bakgrund och syfte

Två workshops genomfördes med hjälp av konsult Kragh & Berglund landskapsarkitekter och underkonsult Ekologigruppen i Visby i november 2019 som en inledning på arbetet med att ta fram en grönstrategi och en grönplan för Gotland.

Syftet med workshopparna var dels att informera om projektet och dels att samla in kunskap och synpunkter till stöd för det fortsatta arbetet.

I workshop nr 1 deltog 53 personer - tjänstepersoner från Region Gotland som kommer i kontakt med grönstrukturfrågor i sitt arbete, liksom politiker från miljö- och byggnadsnämnden, tekniska nämnden och regionstyrelsen samt sakkunniga från Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Gotlandshem och Terra Nova-skolan.

I workshop nr 2 deltog 14 personer som alla var representanter från föreningslivet. Båda workshopparna inleddes med en introduktionsföreläsning om vad grönstrategi och grönplan kan vara och

varför det kan behövas. Workshopparna delades sedan upp i tre pass med olika övningar.

Pass 1 utgjordes av en SWOT-analys där deltagarna delades upp i grupper i vilka de fick diskutera och skriva ned styrkor, svagheter, möjligheter och hot för:

- Gotlands höga naturvärden
- Förutsättningar för exploatering i förhållande till Gotlands höga naturvärden (denna punkt diskuterades dock inte på workshop nr 2)
- Sociala värden i tätortsnära natur

Pass 2 handlade om att formulera visioner och mål för Gotlands grönstruktur i framtiden (år 2050) och under pass 3 fick grupperna välja ut det mål som de ansåg vara det viktigaste samt presentera en kort motivering om varför de tyckte så.

Under workshopparna ställdes även dessa frågor till deltagarna:

- Vilka problem/utmaningar finns vad gäller grönstrukturfrågor på Gotland idag?
- Går det att enas om en gemensam nulägesbild?
- Vilken typ av regional planering behövs för att vi ska nå målen?
- Vilka planeringsunderlag finns idag?
- Vilka underlag saknas?

Till sist delades det också ut en s.k. önskelista med fyra frågor som man fick fylla i enskilt. De fyra frågorna var:

- Dina önskemål för en grönplan och grönstrategi?
- Vad kan en grönplan och grönstrategi bidra med/när är den värdefull?
- Hur är en grönplan och grönstrategi utformad på bästa användbara sätt?
- När hade en grönplan och grönstrategi kunnat vara relevant i din yrkesroll/för dig?

Workshop 1

Sammanfattning

Deltagarnas bild av nuläget är generellt att det finns ganska mycket oexploaterad natur på Gotland och att det ska betraktas som en styrka för regionen som vi ska ta tillvara på. Det är en till stora delar unik natur, både nationellt och internationellt, vilket skapar en stark attraktionskraft som lockar många att både besöka Gotland och att bosätta sig här. Man nämner under workshopen att det finns en stolthet och tradition hos gotlänningar kring att skydda och sköta natur, t.ex. ängsskötsel, och även att turismen hjälper gotlänningarna att se naturens värden. Å andra sidan nämns också att det finns en låg medvetenhet kring natur, att naturen är komplex och att det krävs mer naturpedagogiska insatser. Man är eniga om att vi kan och bör öka kunskapen om grönstrukturens värden och därmed öka benägenheten till att bevara dem och utveckla i samklang med dem.

Det är en guldgruva som kan ge mer ekonomiska utbyten om den hanteras på rätt sätt. Det kräver dock politisk långsiktig samsyn.

Upplevelsen vid workshopens slut var att en grönstrategi och grönplan är önskade och efterlängtrade styrdokument av deltagarna, samt att det finns en samsyn kring att vi inte kan vänta på att styrdokumenterna ska bli klara utan behöver ta hänsyn till grönstrukturens värden i beslut redan idag.

Fem mål för grönstrukturen till år 2050 som deltagarna kom fram till var:

- Gotlands höga naturvärden är en grundläggande resurs som har ökat i värde och bidrar till utveckling i/av samhället.
- Sociala värden i tätortsnära natur har stärkts.
- Den biologiska mångfalden har ökat genom en mer sammanhängande grön infrastruktur för gotlandstypiska naturmiljöer (ängen, strandängar, alvarmark m.fl.).
- Gotlänningar är stolta och medvetna om sin unika natur.
- Deltagandet och engagemanget vad gäller grönstrukturfrågor har ökat.

Workshop 2

Sammanfattning

Det som diskuterades under workshop 2 var i mångt och mycket likt det som diskuterades under första workshopen. Man tycker att det är viktigt att stärka sociala värden i tätortsnära natur och att exploatera i samklang med naturen. Man lyfte tillgänglighet till och naturvärden i kustområdet som det allra viktigaste värdet att värna.

Frågan om ifall strategin och planen ska beröra enbart regionens egen mark eller all mark på Gotland var central under workshopen. Man menar att det är känsligt om privat mark blir utpekad. Om man börjar planera för hela Gotlands grönstruktur så bör

det finnas fler markägare med i dialogen. Markägarfrågan ses som både en styrka och ett hot/svaghet för utvecklingen av grönstrukturen. Det finns många markägare på Gotland vilken gör att marken sköts på många olika sätt jämfört med om det hade varit några få större bolag.

Frågor som ”Är inte Gotlands alla naturvärden redan kartlagda?” och ”Länsstyrelsen jobbar ju med grön infrastruktur, mycket är väl redan gjort?” kom också upp under workshopen.

Medskick

Sammanfattning

22 personer svarade på önskelistan. Några saker som återkommer bland önskemålen är: en tydlig realistisk strategi och plan med konkreta mål, riktlinjer och prioriteringar, helhetssyn, politisk konsensus, Gotlands unika naturvärden belyses och målsättning finns att bevara dessa, ekosystemtjänster behandlas, styrdokumentet populariseras och når ut till allmänheten, tydlig geografisk avgränsning, att markägarförankring genomförs vid planering av annans mark än regionens egen.

WORKSHOP 1

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 1 Gotlands höga naturvärden

Styrkor

- Mycket oexploaterad natur
- Förhållandevis mycket natur med höga naturvärden
- Unik natur
- Närhet
- Tillgänglig
- Hög attraktionskraft – turister och inflyttare
- Grundbult – Bygger vårt Gotland
- Ekosystemtjänster med hög kvalitet
- Mycket skyddad natur
- Turismen hjälper oss att se värdena
- Stolthet och tradition hos Gotlänningar
- Finns höga naturvärden som går hand i hand med höga kulturvärden
- Hög biologisk mångfald – styrka för naturen själv, många nischer

Svagheter

- Värdena är inte synliggjorda
- Begränsade resurser att skydda
- Begränsade resurser att sköta
- Ej ekonomiskt värderad
- Ej inventerad tillräckligt
- Unika värden medför ett stort bevarandansvar
- Komplicerar ärendehantering och ger upphov till intressekonflikter
- Dåliga på att informera om ekologi och om naturvårdsåtgärder vi utför
- Låg medvetenhet
- Ö-läget – isolerat ger låg resiliens (högre sårbarhet)
- Hemmablinda
- Saknas handlingsplan för gröna värden
- Det finns så mycket natur att den inte värdesätts tillräckligt
- Bostadsnära grönområden planeras in i svag utsträckning
- För ”städade” parker, t.ex. saknas död ved
- Tidigare stora landskapsförändringar har fragmenterat vissa naturmiljöer i landskapet (t.ex. uppodling av ängsmarker och utdikning av myrar)
- Brist på gammelskog
- Många naturområden nås lättast med bil
- Att vi ligger efter med dagvattenhantering på Gotland
- Att inte kunna/inte ha resurser till att komma åt privatiseringar av allmän plats/natur

WORKSHOP 1

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 1 Gotlands höga naturvärden

Möjligheter

- Rekreation – naturvärden skapar rekreativa miljöer
- Tillgängliggöra naturen bättre
- Förbättrad folkhälsa
- Besöksnäring
- Mindre gräsklippning – mer slätter
- Hitta fler sätt till skötsel, t.ex. återuppta gamla skötselregimer så som bete över större arealer
- Plantera fler träd i staden
- Naturpedagogik
- Flytta resurser inom projekt
- Förbättra samordning
- Anpassa bebyggelse
- Ekologisk kompensation
- Prioritera
- Inventera mera
- Värna kusten
- Höja fastighetsvärden genom att bevara och skapa attraktiva gröna miljöer
- Ta tillvara på enskilda markägares personliga engagemang
- Exploatörer på rätt plats/sätt kan det bidra till bevarande av naturvärden. Eller till och med öka värdet
- Synliggör allmänhetens betydelse
- Kartlägg naturvärden
- Identifiera och bevara spridningsvägar
- Att ta hand om vattnet som går genom Visby och ut i havet. Att bli bättre på dagvattenhantering och fördröjning. Att dagvattenhantering hänger med ända fram till privat mark och bygglov.
- Gör grönstrategi och grönplan

WORKSHOP 1

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 1 Gotlands höga naturvärden

Hot

- Felaktig exploatering – Är som mest attraktivt att bygga i de attraktiva miljöerna som många gånger har höga naturvärden. Exploateringsstrycket är också stort vid kusten som kanske är den mest uppskattade miljön för rekreation
- Attraktionskraften går förlorad p.g.a. felaktig exploatering/för mycket exploatering
- Fragmentering av grönområden på grund av bebyggelse utspridd överallt/utglesad bebyggelsestruktur
- Byggande går före grönstruktur. Enskildas intresse går före det allmännas och naturens
- Att felaktig exploatering beror på dåligt kunskapsunderlag
- Svårt att utveckla hållbart om inte trycket på naturvärdena regleras. Utan strategi och plan ökar hoten
- Klimatförändringar – slår olika hårt på olika naturtyper, ö-läget ger begränsade klimatzoner
- Konflikter med andra intressen (ekonomisk avkastning, vindbruk, kalkbrytning etc.)
- Ökad turism/besöksstryck. Högt tryck på våra parker, stränder, grönområden under turistsäsongen. Värdena slits.
- Förändrad markanvändning – skog till jordbruksmark
- Konkurrens med höga kulturvärden
- Risk att vi missar viktiga ekologiska samband
- Rätt förvaltning krävs, vilket kan riskera att prioriteras bort på längre sikt
- Stränderna och de arter som finns där riskerar att gå förlorade av flera anledningar (exploatering, privatisering, avsaknad av skötsel, klimatförändringar)
- Nya trädskjuddomar/skadedjur (mest på grund av att människan för in dem)
- Invasiva arter. Införsel och spridning
- Grönytor i tätorterna värderas inte så högt pga det finns mycket natur ändå
- Nedskräpning
- EU:s jordbrukspolitik (miljöersättningar)
- Nedläggning av jordbruk och bete. Igenväxning av alvarmark och ängsmark
- Avverkning av skog med höga naturvärden
- Regionens dåliga ekonomi
- Att allmänheten privatiserar mark utanför sin egen
- Buller som leder till stress
- Inaktivitet
- Tradition upphör, ex ängsskötsel (1% av ängarna kvar)
- Okunskap
- Klimatförändringar - Vattenbrist. Minskade våtmarker

WORKSHOP 1

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 2 Förutsättningar för exploatering i förhållande till Gotlands höga naturvärden

Styrkor

- Mycket attraktiv mark/Attraktionskraft – Ökar inflyttning och viljan till kvarboende. Unika naturvärden vill många bo och vistas i
- Naturen kan användas som den är: den behöver inte omformas så mycket vid nyexploatering av stora områden
- Det finns mycket redan exploaterade områden där vi skulle kunna öka exploateringsgraden
- Möjlighet att styra bebyggelse till områden med lägre naturvärden
- Det finns en vilja att bevara höga naturvärden genom en klok planering
- Upplever att vilja till medvetenhet och att arbeta med dessa frågor ökar
- Kalkstensmarker med höga naturvärden (kalkindustri)
- Ej så hårt exploaterat tidigare – möjlighet till gröna ytor
- Höga estetiska värden
- Skapa möjligheter utifrån de begränsningar som finns
- Höjer attraktiviteten på serviceorterna
- Lokala markägare
- Naturen finns nära
- Samfälld mark har lett till obebyggd strandlinje
- Strandskydd

WORKSHOP 1

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 2 Förutsättningar för exploatering i förhållande till Gotlands höga naturvärden

Svagheter

- Vi vet inte exakt var de höga naturvärdena finns. Svårt att vara tydlig med var exploatering kommer vara möjligt även om utpekad/ej utpekad i grönplan
Naturvärdesinventering krävs ofta i detaljplaneringen
- Kunskapsbrist. Ej inventerat. Ej värderat. Det är först när exploatering kommer på tal som naturvärden inventeras på djupet
- Svårare att få bygga där man vill. Många värden att anpassa exploatering utifrån, inte bara naturvärden
- Konflikt mellan olika mål: tex naturvärden och resurseffektivitet
- Mer kostsamt att exploatera (utredningar etc) och ibland mer komplicerat
- Få alternativa lösningar för att kunna exploatera/bygga/trots/tillsammans med de unika värdena/förutsättningarna
- Begränsningar i hur man får bedriva jordbruk leder till att nya inkomstvägar eftersöks
- Svårt att veta hur stor exploatering ett område tål utan att de attraktiva värdena förloras över tid
- Saknar planeringsunderlag, t.ex grönplan
- Grönstruktur riskerar att glömmas bort i innerstadsprojekt
- Ökad driftekonomi i stuprör
- Ekonomi
- Bristande resurser och kompetenser som kan ta ansvar för helhetslösningar för natur- och kulturvärden i exploateringsprojekt
- Har dikat ut väldigt mycket – för mycket? Kommer fortfarande in ansökningar om att få dika ur mer
- Konflikter mellan egna intressen och andra intressen, ex. Gotlandshems hyresgäster klagat ofta på träd eftersom det sitter fåglar i dem som låter – vi behöver verktyg för att försvara dessa
- Svårare att få testa olika innovationer inom ex dagvatten- och avloppslösningar på enskild nivå
- Många gånger tittar vi bara på enskilda ärenden och lokal påverkan istället för att lyfta blicken och se påverkan på landskapet och helheten
- Många ekosystem är känsliga, tex alvarmarker
- Enskilda markägare
- För långt emellan förvaltningar och politiker inom olika nämnder i exploateringar. Tre förvaltningar arbetar med exploateringsfrågor men med olika förutsättningar och uppdrag, som kan göra att naturvärdena blir lidande
- Vi är dåliga på kunskapsöverföring och att tillgängliggöra den information som alla behöver för att kunna ta hänsyn till naturvärden, vad det innebär och kräver
- Att ledningsdragningar läggs i detaljplaner så att resultatet blir att värdefull naturmark grävs sönder för att ledningar ska hamna där det är lättast och billigast att gräva och anlägga
- Vi vet för lite om hur och vilka naturvärden vi ska premiera t.ex. flygsandområden (skydda eller störa)

WORKSHOP 1

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 2 Förutsättningar för exploatering i förhållande till Gotlands höga naturvärden

Svagheter

- Vi vet inte exakt var de höga naturvärdena finns. Svårt att vara tydlig med var exploatering kommer vara möjligt även om utpekad/ej utpekad i grönplan
Naturvärdesinventering krävs ofta i detaljplaneringen
- Kunskapsbrist. Ej inventerat. Ej värderat. Det är först när exploatering kommer på tal som naturvärden inventeras på djupet
- Svårare att få bygga där man vill. Många värden att anpassa exploatering utifrån, inte bara naturvärden
- Konflikt mellan olika mål: tex naturvärden och resurseffektivitet
- Mer kostsamt att exploatera (utredningar etc) och ibland mer komplicerat
- Få alternativa lösningar för att kunna exploatera/bygga/trots/tillsammans med de unika värdena/förutsättningarna
- Begränsningar i hur man får bedriva jordbruk leder till att nya inkomstvägar eftersöks
- Svårt att veta hur stor exploatering ett område tål utan att de attraktiva värdena förloras över tid
- Saknar planeringsunderlag, t.ex grönplan
- Grönstruktur riskerar att glömmas bort i innerstadsprojekt
- Ökad driftekonomi i stuprör
- Ekonomi
- Bristande resurser och kompetenser som kan ta ansvar för helhetslösningar för natur- och kulturvärden i exploateringsprojekt
- Har dikat ut väldigt mycket – för mycket? Kommer fortfarande in ansökningar om att få dika ur mer
- Konflikter mellan egna intressen och andra intressen, ex. Gotlandshems hyresgäster klagat ofta på träd eftersom det sitter fåglar i dem som låter – vi behöver verktyg för att försvara dessa
- Svårare att få testa olika innovationer inom ex dagvatten- och avloppslösningar på enskild nivå
- Många gånger tittar vi bara på enskilda ärenden och lokal påverkan istället för att lyfta blicken och se påverkan på landskapet och helheten
- Många ekosystem är känsliga, tex alvarmarker
- Enskilda markägare
- För långt emellan förvaltningar och politiker inom olika nämnder i exploateringar. Tre förvaltningar arbetar med exploateringsfrågor men med olika förutsättningar och uppdrag, som kan göra att naturvärdena blir lidande
- Vi är dåliga på kunskapsöverföring och att tillgängliggöra den information som alla behöver för att kunna ta hänsyn till naturvärden, vad det innebär och kräver
- Att ledningsdragningar läggs i detaljplaner så att resultatet blir att värdefull naturmark grävs sönder för att ledningar ska hamna där det är lättast och billigast att gräva och anlägga
- Vi vet för lite om hur och vilka naturvärden vi ska premiera t.ex. flygsandområden (skydda eller störa)

WORKSHOP 1

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 2 Förutsättningar för exploatering i förhållande till Gotlands höga naturvärden

Möjligheter

- Exploatering ska alltid förbättra naturförutsättningarna på plats
- Grönstrukturutredningar i tidigt skede
- Helhetslösningar tidigt i processen
- Politiska beslut stärker arbetet med naturvärden i exploateringsprojekt
- Ta fram en fulområdes-kartering över områden som redan är ianspråkta som bara kan bli bättre
- Nyttja förorenade områden och låt exploateringen betala sanering av mark
- Exploatörer får ta kostnader för kompensationsåtgärder och skapande av nya naturvärden
- Viss möjlighet för ex etablering av rätt avvägd bebyggelse och verksamhetsutveckling
- Öka kunskapen om värdena och därmed öka benägenheten till bevara dem och utveckla i samklang
- Att ta fram fördjupade översiktsplaner och detaljplaner som planerar långsiktigt för naturvärden så att det hänger ihop
- Skulle Ålandsmodellen vara en väg för Gotland? (vara skriven på Gotland för att få exploatera)
- Reglera tomtstorlekar för att få variation av natur ex mindre tomter omgivna av naturmark i arkitektbyn i Vamlingbo
- Förutsättningar för att restaurera naturmiljöer kan vara en faktor i exploatering
- Höga naturvärden är ett starkt incitament för att ställa krav vid exploatering
- Vi har en stark lagstiftning och fungerande rättssystem ex MB och PBL
- En klok planering ger mindre påverkan av naturen. Hitta rätt exploatering
- Guldgruva som kan ge mer ekonomiska utbyten ”vår olja” om den hanteras på rätt sätt
- Politisk långsiktig samsyn
- Öka antalet projekt som stärker miljön
- Gott om plats
- Sträva efter positiva klimatavtryck i varje projekt
- Stärka bygglov med biologisk mångfald och ekosystemtjänster
- Levande landsbygd
- Gemensam skötsel av grönstruktur
- Hyggesfritt skogsbruk - Mångbruk (hållbar turism). Gotland är ett pilotområde många vill prova testbäddar här

WORKSHOP 1

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 2 Förutsättningar för exploatering i förhållande till Gotlands höga naturvärden

Hot

- Oreglerad exploatering
- Att bygga ”över hela ön”
- Högt exploateringsstryck i attraktiva områden där exploatering inte är lämplig ur tillgänglighets-, naturvärdes- och vattensituationen. Felaktig exploatering skapar stor negativ påverkan på naturen
- Vi gör lätt en överexploatering som försämrar naturvärden. Kanske främst lokalt i dagsläget
- Naturmark och jordbruksmark används för bebyggelse i för stor utsträckning
- Vinst från exploatering räknas högre än naturvärden
- Svårt att peka ut vart lämpligt att exploatera (i naturmiljön) i en plan då förutsättningarna ändå kommer kräva en inventering oavsett vad som pekats ut tidigare. Går inte att uppnå detaljrikedomen i en översiktlig plan.
- Risk för tunga utredningar i detaljplaneprocessen. Premierar resursstarka exploatörer. Resursstarka exploatörer tenderar att få som dom vill i slutändan
- Fritidshusbebyggelse – för många ej fast bosatta. Delårsboende fritidshus med hög standard i attraktiva områden
- Ingen långsiktighet om företag exploaterar för att sälja och sedan inte tänker på hur det ska bli framöver. Regionen kan falla i fällan att godkänna exploatering för att få snabba pengar
- Utspridning/utglesning av bebyggelse
- Stödjande ekosystemtjänster som grundvattenbildning och ett ökat uttag till följd av turism hotas
- Svårigheter att bedriva jordbruk som bär sig ekonomiskt gör att markägare gärna vill stycka av ett antal tomter för att dryga ut kassan. Ofta i naturmarker
- Privatisering av stränder och i naturnära områden
- Intressekonflikter (t.ex. vindkraft, försvar)
- Regionens ekonomi. Bra underlag behövs för kloka beslut – det kostar
- Skörheten i den Gotländska ekologin
- Bygglov istället för detaljplan kan vara hot mot naturvärden
- Markägare ovetande om sina fastigheter (lokal okunskap)
- Turism
- Ostrukturerad bygglovshandläggning som okejar enskilda bygglov och då blir naturvärden sönderexploaterade. Viktigt att man håller sig till det som står i detaljplanerna och inte frångår dem
- Zooma ut och inte bara ser till det enskilda bygglovet, se vad som händer i det hela så att man inte bygger sönder
- Viktigt i detaljplaner att ledningsytor läggs in och inte hamnar i parkytan och naturmarker
- Pooler och hög vattenförbrukning

WORKSHOP 1

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 3 Sociala värden i tätortsnära natur

Styrkor

- Skapar goda livsmiljöer och bättre folkhälsa, minskar trycket på sjukvården
- Rekreation och vardagsmotion
- Känsla av samhörighet med naturen
- Tillgängligheten är god. Närhet till olika typer av kvalitet på natur. Små samhällen/korta avstånd
- Pedagogik. Skolskogar. Pedagogiskt syfte för barn/ skola.
- Mötesplatser
- Trygghet
- Många grönområden i närheten till tätorter,
- Kommunala naturreservat i Visbys närhet
- Lekområden
- Ökad kunskap, olika insatser görs, ex jämställdhetstänk, trygghetssynpunkt, tillgänglighetssynpunkt
- Behövs inga avancerade parker eller installationer
- Vår unika natur och det unika strandskyddet som har bevarat vår kustlinje.
- Att det finns elljusspår/motionsspår i naturområden.

Svagheter

- Tätortsnära naturvärden ej korrekt värderade idag
- Samhällsapparaten tar sin hand ifrån ansvar
- Vi vet ej hur de används. Saknas värden?
- Subjektivt vad som är natur och vad som är nära till natur. Kräver eventuellt mer ”vild” natur
- Nedskräpning
- Dålig tillgänglighet till ”vilda skogar” i Visbys utkanter för utsatta grupper
- Tillgänglighet
- Inte tillgängligt för alla
- Vi är nog väldigt hemmablinda – hur ser det verkligen ut?
- Naturalalfabetismen breder ut sig
- Ej värderad
- Ej inventerad
- Allt tillrättalägg
- Väldigt beroende av bilen att ta sig till naturområden. 30 % tar bilen till grönområden
- Otrygga miljöer den mörka årstiden
- Vissa barriärer som skapar mentala avstånd, t.ex. Visbyleden med gångtunnlar
- Svårt att få mångfald i den tätortsnära

naturen pga små ytor

- Brist på byggbar mark skapar intressekonflikter
- Okunskap (om värden i de olika tätorterna)
- Outnyttjad (pga ekonomi?), ex havet i Fårösund
- Nära men inte användbar, ex jordbruksmark hindrar (ex Roma och Hemse)
- Några området har för långt till närmsta grönområde (ex kring Bingeby)
- Bristfällig lagstiftning
- Okunskap om ekosystemtjänster
- Pedagogik i natur. Avsaknad av finansiering
- Att ”man” inte ser naturen som viktig att bevara
- Det krävs resurser att hålla information uppdaterad på kartor, skyltar och länkar etc. finns mycket information som inte längre stämmer

WORKSHOP 1

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 3 Sociala värden i tätortsnära natur

Möjligheter

- Sociotopkartering
- Ökad demokratisk aspekt
- Lokal förankring
- Tillgängliggöra naturområden - räkna hem ur ett socioekonomiskt perspektiv
- Med ett bättre underlag kan vi ta mer underbyggda beslut vid konflikter
- Kombinera grönytor med andra funktioner (dagvatten, pedagogik m.fl.). Kan också skala ner kostnader och stärka värden
- Restaurering av våtmarker (naturpedagogik, friluftsvistelse - hockey, flottar, samlar grodyngel)
- Tillgängliggöra genom att bygga ut kollektivtrafik och gång- och cykelinfrastruktur. Främst serviceorterna inne i på ön
- Information om hur du tar dig till olika naturområden - karta med smultronställen hur du tar dig dit
- Utveckla naturpedagogiken ännu mer i skola och förskola och ge bättre förutsättningar för att göra det
- Skydd vid klimatförändringar
- Grönytor kan skapa kontakt över generationer
- Starta en gratis "Naturbuss" ut i naturen i

några timmar (finns exempelvis i Lund)

- Tänka nytt när lekplatser försvinner, vad kan man skapa där istället?
- Går det att utveckla skolans lekplatser mer när offentliga lekplatser försvinner.
- Peka ut grönytor som vi ska satsa på med olika syften: Med/utan lekplats, skötsel/mindre skötsel, naturlek, "vild biologisk mångfald"
- Skapa mötesplatser för olika grupper och deras behov, ex lek för barn, häng för ungdomar där man kan hitta sin plats.
- Naturpedagogik – koppla till skolor och förskolor, utveckla. Skolskogar. Naturskolan behöver komma till skolan. Krävs en driven pedagog. Krävs hjälp av andra aktörer utanför skolan. Vad kan behövas av regionen för att skapa förutsättningar för naturpedagogik? Kunskapsöverföring behövs. Behöver mer kunskap om naturen i skolan. Finns mycket natur relativt nära skolor. Ekonomi är en begränsning.
- Naturförståelse för gotlänningen
- Trygga miljöer och aktiviteter året runt
- Skapa delaktighet med hur man kan vara med och sköta och påverka sitt närområde löpande. Vad görs/sköts/kan boende bidra med stadsodling / buskar med mm.
- Skapa gröna fina bostadsområden

- Skapa nya kopplingar med höga ambitioner
- Synliggöra och tydliggöra det befintliga (skulle kunna stärka tätorterna)
- Sammanhängande gröna stråk genom tätorter som kan länka till andra naturområden
- Planera, "självsköttande" områden (krävs kunskap, bevara mångfald men ökad tillgänglighet)
- Bygga parken på A7
- Hästverksamhet rider upp stigar i skogen
- Ta vara på ideella krafter
- Plantera träd mm om vilja finns
- Citizen science
- Utnyttja sociala medier för: "whats trending": höjd status för naturinsatser för privatpersoner (tex bihotell), tagga sig själv när man plockar skräp mm.
- Involvera byggsektorn gröna tak mm
- Multifunktionella lösningar
- Bevara strandskyddet som gör Gotland unikt
- Motionsanläggningar i naturen
- Införa bete i gravarna och/eller andra grönområden ger många nya värden

WORKSHOP 1

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 3 Sociala värden i tätortsnära natur

Hot

- Privatisering
- Avverkning (kalhyggen) av ej planlagd natur
- Neddragningar/frånvaro av satsningar på kollektivtrafik för tillgänglighet
- Vi vet för lite om olika gruppers behov och möjligheter i befintlig bebyggelse varför vi gör fel avvägningar i ex exploateringsfrågor och folkhälsoinsatser
- Exploatering. Exploateringsstryck när Visby växer. Intressekonflikter mellan byggnation och sociala värden i tätortsnära natur.
- Klimatförändringar
- Røjning av områden för att skapa trygghet
- Missriktad välvilja, anläggning i värdefull natur som uttraderar naturvärdet
- Förtätning som inte planeras i förhållande till de värden som finns där idag och bevara, kompensera och utveckla områden
- Felaktig planering som bygger sönder det sammanhängande stråken
- Ekonomiska förutsättningar
- Okunskap/attityd hos xx aktörer
- Kortsiktigt tänk
- Ingen dialog mellan aktörer (hårda och mjuka varor)
- Måste kännas trygg
- Indragna pengar från statlig och kommunal nivå
- Byte av politiskt styre, projekt bör gå över fler mandatperioder
- Invasiva arter som almsjuka m.m.
- Att bryta av de gröna ”fingrarna”/korridorerna från/genom staden och ut i naturen
- Att bebygga alla små gröna ytor i staden och inte se värdet i att de finns kvar, inte titta på helheten
- Kalhyggen nära bostadsområden när regionens produktionsskog måste finansiera drift av övrig tätortsnära skog
- Att cykelvägar glöms bort i exploateringsfrågor eller utveckling/tillgänglighet
- Små lekparkar försvinner i grönområdena när resurserna minskar

WORKSHOP 1

ÖVNING 2 – Framtidens Gotland, vision och mål år 2050

Målformuleringar

- Gotlands höga naturvärden är inte sönderexploaterade
- Gotlänningar är stolta och medvetna om sin unika natur
- Gotlands höga naturvärden är en grundläggande resurs som ska öka i värde och bidra till utveckling i/av samhället
- De gotländska naturvärden, arter och deras livsmiljöer är säkrad för all framtid och är en integrerad högt prioriterad del av vår samhällsutveckling; inga arter är hotade längre
- Utveckla Gotland genom bebyggelse och annan exploatering på ett sätt som säkerställer och bevarar naturvärden, biologisk mångfald och grön infrastruktur
- Den biologiska mångfalden har ökat genom en mer sammanhängande grön infrastruktur för gotlandstypiska naturmiljöer (ängen, strandängar, alvarmark m.m.)
- Deltagandet och engagemanget hos Gotlands lokalbefolkning har ökat
- Matproduktion i inom tätortsnära grönområden har ökat
- Tätortsnära natur är tillgängliggjord så den rymmer flera intressen
- Hyggesfritt skogsbruk bedrivs i tätortsnära natur
- Gröna lösningar är en del i byggprojekt
- Sociala värden i tätortsnära natur har stärkts

WORKSHOP 2

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 1 Gotlands höga naturvärden

Styrkor

- Nära till natur även i tätorterna
- Unik och varierad natur
- Levande kulturlandskap
- Mycket skogsvärden finns dokumenterat genom Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen
- Vi har många markägare, det innebär väldigt varierad skötsel.
- Blommor, ängarna, klimatet som gör att det växer som det gör.
- Tillgängligheten till naturen
- Varierande natur
- Det finns en stolthet hos markägare som skött sina marker i generation efter generation och skapat naturvärden
- Det finns många höga naturvärden. Det är en guldklump.
- Mycket fina kustområden
- Många fina naturtomter

Svagheter

- Brist på insjöar
- Dikning och avrinning av dagvatten
- Att de som har fritidshus och besökare inte betalar skatt på Gotland.
- Igenväxning/förbuskning längs med kusterna
- Släken på stränderna tas inte omhand

Möjligheter

- Hälsofrämjande
- Tysta områden
- Inte slå vägrenar och andra markytor
- Ängshävd av tätorternas grönytor
- Utmärkta vandringsleder
- Tillgängliggöra kusten,
- Ge möjlighet till övernattninng längs med kusten
- Nya biotoper i nedlagda kalkbrott
- Turistskatt
- Det är viktigt att bevara natur men att också göra det möjligt för ny exploatering
- Grönstrategin måste ta hänsyn eller ge ekonomiska medel för skötseln. Inte bara definiera om mark och dess användning och på så viss potentiellt krångla till det.
- En grönplan måste ta hänsyn till de ekonomiska förutsättningarna eller ge garanti till medel
- Vid en kraftigt ökad befolkning i framtiden så kanske man måste lyfta lite på restriktioner för exploatering. Med kommande oroliga tider, klimatförändringar, med mera. Med en stor invandring måste man kanske ge plats för mer exploatering, som idag absolut inte är möjlig.

- I detaljplanearbetet stoppas mycket på grund av naturvärden, men i den stora skalan verkar få bry sig om mycket större förändringar som ger mycket större skador på naturen, exempelvis ändrat jordbruk, igenväxning, med mera.
- Kan turismen bära kostnaden av förvaltning? Exempelvis rensning av stränder, hålla öppet kustnära marker, med mera.
- Värna öppna betesmarker - Med ändrad markanvändning växer kusten igen

Hot

- Klimatförändringar
- Människan och överexploatering
- Turismen
- Tillgängligheten till stränder och natur pga privatägande och många markägare
- Att skötselbidraget av privata vägar tas bort
- Minskande antal betande djur
- Kalkbrott
- Klimatförändringen
- Bebyggelseutvecklingen
- Avvattning i områden runt kalkbrott
- Förbuskning

WORKSHOP 2

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 3 Sociala värden i tätortsnära natur

Styrkor

- Närhet till natur
- Tillgängliga stränder
- Stora möjligheter till rekreation
- Det finns orienteringskartor runt hela Visby runt follingbo, Lickershamn och ner till Tofta.
- Finns inte klövvilt i så stor utsträckning så det krockar sällan med rekreativa värden.
- En vänlighet och förståelse från många markägare för att ideella organisationer och föreningsliv nyttjar privat mark
- Tillgängligheten till kust och hav
- Närhet och att man känner varandra gör det enkelt att få acceptans.
- Det finns ett pågående arbete med att markera och marknadsföra vandringsleder
- Det finns människor som vill berätta om platser/kulturhistoria

Svagheter

- Ej sammanhängande grönstruktur. Naturupplevelser är uppstyckade. Saknar sammanhållna längre leder
- Saknas gröna länkar
- Att inte myndigheterna samordnar sig i alla frågor
- Dålig belysning, skapar otrygga miljöer
- Man måste nästan alltid ta bilen för att komma ut i naturen på Gotland
- Väldigt lite fokus på blåvärden/kustnära värden idag – få möjligheter till segling, paddling, fisketurer
- Hagar går ganska ofta ända ner till kusten – kan vara svårt att ta sig fram som vandrare längs med kusten
- Det är ett problem att det är svårt att få reda på vem som är markägare för tillstånd vid större evenemang som t.ex tältning med 5-10 tält eller ett militärtält (ej allemansrätt längre)
- Sommartid finns många husbilar och husvagnar, kan störa och förfula landskapet

WORKSHOP 2

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 3 Sociala värden i tätortsnära natur

Möjligheter

- Sammanhängande grönstråk mellan Galgberget
- Strandpromenaden och Södra hällarna
- Rätt maskinpark för ängsytor
- Gotland har en unik flora och fröbank
- Hundrastgårdar, äldre människor som inte orkar gå så mycket med sina hundar efterfrågar det.
- Extremt stort intresse att upprätthålla rekreationsområden bland olika intresseföreningar.
- Gröna lungor
- Ge ideella föreningar möjlighet att sköta drift och underhåll av leder ger möjlighet till gemenskap och samarbete.
- Mycket elljusspår,
- Skulle kunna vara ett ökat stöd för intresseföreningar till belysning och skötsel
- Att jobba mer med att tillskapa vandringsleder och cykelleder
- Det går att ta betalt för natur- & kulturturism och för föreningslivet
- Utveckla mer vattenbundna aktiviteter, som kajak och kitesurfing
- Bättre dialog med markägarna
- Starkare band mellan turister och boende på ön. Detta ökar förståelse och respekt, samt ger större upplevelser för besökarna.
- Satsa på fler färister och självstängande grindar för att få bättre genomsläpp i annars stängda betesmarker. Mycket störande för djurhållningen med exempelvis förrymda får pga att någon lämnat grind öppen.
- Se till att skolor får ta del av skötsel, en del av kunskapsspridning och ett sätt att ge unga gotlänningar stolthet och möjlighet att lära sig att ta hand om och uppleva sitt landskap.
- Ideellt arbete är vanligt idag, men ibland krävs investeringar som när det behövs material, verktyg eller dylikt. Då behövs ekonomiska medel för att det ska vara genomförbart.
- Jobba mer med naturpedagogik. Viktigt med kunskapsspridning bland barn och unga. Särskilt i skolorna. Skapa fler naturplatser för barn och barnfamiljer.

WORKSHOP 2

ÖVNING 1 – Gotlands grönstruktur idag (swotanalys)

Tema 3 Sociala värden i tätortsnära natur

Hot

- Förtätningar i grönområden
- Gluggutredningen
- Regionens ekonomi
- Bebyggelse är ett direkt hot mot grönområden
- Bebyggelse också ett hot mot tillgängliga grönområden då man inte kan ha bete så nära bebyggelsen.
- Förbuskning
- Stort intresse att skapa och starta initiativ med leder med mera men att drift och skötselfrågorna inte får pengar.
- Hot mot föreningslivet att den enskilda människan gärna betalar sig ur att engagera sig i en förening och istället köper en upplevelse.
- Insatser blir mer och mer projektinriktade och ger inte stöd för långsiktigt underhåll.
- Hur bär sig det långsiktiga ideella arbetet om de offentliga medlen skärs ner på och inte finns i lika stor utsträckning längre.
- Vissa markägare vill inte ha människor som utöver friluftsliv
- Djurägare säger ifrån för att det blir problem med grindar till hagar som inte stängs
- Finns vissa konflikter mellan olika typer av friluftsliv, ex vandrare och cyklister
- Husvagns/husbilturism är ett hot. Förstör lugn och ro-känslan, förfular landskapsbild. Bättre att hänvisa till organiserade platser. Finns en konflikt i att man inte får bygga fritidshus på vissa ställen, men ha husvagn/husbil. De tar inte ansvar för skötsel av omgivningen/närmiljön som fritidshusägare eller permanentboende skulle göra.
- Resursbrist
- Minskad/avsaknad av hävd av betesmarker
- Konflikter med markägare kan lätt uppstå, ibland krävs det att en vägrar för att stoppa ett projekt
- Konflikt mellan aktiviteter och naturskydd, exempelvis kitesurfing och fågelskydd
- Ett hot för tillgänglighet till kust- och naturmiljöer är om skötselbidraget för vägar tas bort

WORKSHOP 2

ÖVNING 2 – Framtidens Gotland, vision och mål

Målformuleringar

- Integrera blå- och grönstruktur
- Stärka sociala värden i tätortsnära natur
- Exploatering sker i samklang med naturen
- Engagemang i ideella föreningar upprätthålls och utvecklas
- Att öka tillgänglighet till natur

Strategier/åtgärder för att nå målen

- Skapa tillgänglighet till badplatser - fler insjöar eller kalkbrott
- Knyta samman strandpromenaden med naturreservaten norr och söder om Visby
- Anlägga naturdammar och återskapa våtmarker för att skapa fler biotoper och tillvarata dagvatten
- Möjliggör pedagogisk verksamhet för skolor. Samverkan med skolorna. Man kan lära ut att uppleva natur. Försöka göra så

att alla känner sig delaktiga att sköta natur (t.ex göra fiskevårdsåtgärder tillsammans i ett vattendrag)

- Sammanhängande vandringsled runt Gotlands hela kust
- Binda ihop leder och grönområden – skylta och informera mer
- Bevara tillgången till kuststräckan och därmed tillgängligheten
- Vägar på Gotland ska vara öppna för alla för att tillgängliggöra kust- och naturmiljöer (hur? ex turistskatt på Gotland)
- Öka tillgängligheten och tryggheten till och i tätortsnära natur
- Förtäta bebyggelsen i samklang med naturen – naturen ska få ta plats
- Upprätthålla och utveckla engagemang i de ideella föreningar som verkar för rekreativa värden (ex hur? Stabil och långsiktig finansiering för ideella föreningars åtagande och engagemang. Vi har en stor nytta av det allmänna engagemanget som upprätthåller stigar, tillgängliga miljöer m.m. hotet är att intresset för det ideella

engagemanget dalar)

- Informera om vilka möjligheter till friluftsliv och rekreation som finns
- Självstängande grindar och stättor längs med kusten
- Ekonomiska resurser måste finnas till att ta fram underlag till grönplan. Sedan måste det även finnas skötselpengar för underhåll av leder t.ex
- Tematiska/temainriktade upplevelser/guidningar - Möjlighet att ta betalt